

«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА ҚОҒАМДЫҚ САНАНЫ ЖАҒЫРТУ ЖАҒДАЙЫНДА МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТШІЛЕРДІҢ
КӘСІБИ ҚҰҚЫҚТЫҚ МӘДЕНИЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖӘНЕ НЫҒАЙТУ»
Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының **БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ КОНСТИТУЦИЯСЫНЫҢ
25 ЖЫЛДЫҒЫНА АРНАЛҒАН
«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА ҚОҒАМДЫҚ САНАНЫ ЖАҒЫРТУ
ЖАҒДАЙЫНДА МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТШІЛЕРДІҢ КӘСІБИ ҚҰҚЫҚТЫҚ
МӘДЕНИЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖӘНЕ НЫҒАЙТУ»**

Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының

БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ

Международной научно-практической конференции

**«ФОРМИРОВАНИЕ И УКРЕПЛЕНИЕ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН
ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПРАВОВОЙ КУЛЬТУРЫ ГОСУДАРСТВЕННЫХ
СЛУЖАЩИХ В СВЕТЕ МОДЕРНИЗАЦИИ ОБЩЕСТВЕННОГО СОЗНАНИЯ»,
ПОСВЯЩЕННОЙ 25 -ЛЕТИЮ КОНСТИТУЦИИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН**

PROCEEDINGS

Of the International Scientific and Practical Conference

**«FORMATION AND STRENGTHENING OF THE PROFESSIONAL LEGAL
CULTURE OF PUBLIC SERVANTS IN THE REPUBLIC KAZAKHSTAN IN
LIGHT OF MODERNIZATION OF PUBLIC CONSCIOUSNESS»
DEDICATED TO THE 25TH ANNIVERSARY OF
THE CONSTITUTION OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN**

Л.Н.ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМ. Л.Н. ГУМИЛЕВА
L.N. GUMILYOV EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ КОНСТИТУЦИЯСЫНЫҢ
25 ЖЫЛДЫҒЫНА АРНАЛҒАН
«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА ҚОҒАМДЫҚ САНАНЫ ЖАҢҒЫРТУ
ЖАҒДАЙЫНДА МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТШІЛЕРДІҢ КӘСІБИ ҚҰҚЫҚТЫҚ
МӘДЕНИЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖӘНЕ НЫҒАЙТУ»
Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
Международной научно-практической конференции
«ФОРМИРОВАНИЕ И УКРЕПЛЕНИЕ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН
ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПРАВОВОЙ КУЛЬТУРЫ ГОСУДАРСТВЕННЫХ
СЛУЖАЩИХ В СВЕТЕ МОДЕРНИЗАЦИИ ОБЩЕСТВЕННОГО СОЗНАНИЯ»,
ПОСВЯЩЕННОЙ 25 -ЛЕТИЮ КОНСТИТУЦИИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН**

**PROCEEDINGS
Of the International Scientific and Practical Conference
«FORMATION AND STRENGTHENING OF THE PROFESSIONAL LEGAL
CULTURE OF PUBLIC SERVANTS IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN IN LIGHT
OF MODERNIZATION OF PUBLIC CONSCIOUSNESS»DEDICATED TO THE 25TH
ANNIVERSARY OF THE CONSTITUTION OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN**

1 сентябрь 2020, Нур-Султан

УДК 347
ББК 67.404
Қ 18

Редакционная коллегия:

Главный редактор: *Абдрасулов Е.Б.*

Члены редакционной коллегии: *Нурмуханов Б.М., Нургазинов Б.К., Женисов С.К., Жумагулов Д.М.*

Қазақстан Республикасының Конституциясының 25 жылдығына арналған **«Қазақстан Республикасында қоғамдық сананы жаңғырту жағдайында мемлекеттік қызметшілердің кәсіби құқықтық мәдениетін қалыптастыру және нығайту»** халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының баяндамалар жинағы – Нұр-Сұлтан: Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2020. – 373 б.

Сборник материалов международной научно-практической конференции **«Формирование и укрепление в Республике Казахстан профессиональной правовой культуры государственных служащих в свете модернизации общественного сознания»**, посвященной 25 -летию Конституции Республики Казахстан – Нур-Султан: Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, 2020. – 373 с.

Proceedings of the international scientific and practical conference **«Formation and strengthening of the professional legal culture of public servants in the Republic of Kazakhstan in light of modernization of public consciousness»** dedicated to the 25th anniversary of the Constitution of the Republic of Kazakhstan - Nur-Sultan, L.N.Gumilyov Eurasian National University, 2020. – 373 p.

ISBN 978-601-337-398-0

Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының баяндамалар жинағында Қазақстан Республикасындағы қоғамдық сананы жаңғыртудың жалпы тенденциялары мен заңдылықтарын ескере отырып, мемлекеттік қызметшілердің құқықтық мәдениетін көтеру жолдарына қатысты өзекті мәселелер, оның ішінде мемлекеттік қызметшілердің халқына қызмет көрсетудің шетелдік тәжірибесі бойынша өзекті мәселелер қарастырылған.

В сборнике материалов международной научно-практической конференции рассмотрены актуальные вопросы, касающиеся путей совершенствования правовой культуры государственных служащих с учетом общих тенденций и закономерностей модернизации общественного сознания в Республике Казахстан, включая зарубежный опыт служения народу государственного аппарата.

Proceedings of the international scientific and practical conference discusses topical issues related to ways to improve the legal culture of civil servants, taking into account General trends and patterns of modernization of public consciousness in the Republic of Kazakhstan, including foreign experience in serving the people of civil servants.

УДК 347
ББК 67.404

ISBN 978-601-337-398-0

© Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2020
© Евразийский Национальный университет им. Л.Н. Гумилева, 2020
© L.N. Gumilyov Eurasian National University, 2020

СОДЕРЖАНИЕ

Абдрасулов Е.Б.		Предисловие к материалам научно-практической конференции	9
		ПЛЕНАРНОЕ ЗАСЕДАНИЕ	
1	Сыдыков Е.Б.	ОТКРЫТИЕ КОНФЕРЕНЦИИ	11
2	Мами К.А.	ПРИВЕТСТВЕННОЕ СЛОВО УЧАСТНИКАМ КОНФЕРЕНЦИИ	13
3	Рогов И.И.	ПРИВЕТСТВЕННОЕ СЛОВО УЧАСТНИКАМ КОНФЕРЕНЦИИ	15
4	Сарпеков Р.К.	ПРИВЕТСТВЕННОЕ СЛОВО УЧАСТНИКАМ КОНФЕРЕНЦИИ	17
5	Сабикенов С.Н.	КОНСТИТУЦИЯ РК КАК ПОЛИТИКО-ПРАВОВАЯ ОСНОВА ФОРМИРОВАНИЯ И УКРЕПЛЕНИЯ ПРАВОВОЙ КУЛЬТУРЫ ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖАЩИХ	19
6	Шапак У.	КОНСТИТУЦИЯ ЖӘНЕ ҚҰҚЫҚ ҮСТЕМДІГІ	20
7	Рысбекова Ж.К., Таскужин Т.Ж.	НАУЧНАЯ АНТИКОРРУПЦИОННАЯ ЭКСПЕРТИЗА ПРОЕКТОВ НОРМАТИВНЫХ ПРАВОВЫХ АКТОВ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ	25
8	Fryderyk Zoll	THE ROLE OF THE GERMAN LAW STATE CLERKS LAW IN THE FUNCTIONING OF THE MODERN STATE – A MODEL FOR THE REFORMING STATES?	29
9	Кунтуов Н.Ж.	РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ БАҒДАРЛАМАСЫН ІСКЕ АСЫРУ ШЕҢБЕРІНДЕ, ОНЫҢ ІШІНДЕ ЖАҢА ЖАҢАНДЫҚ СЫН-ҚАТЕРЛЕР ЖАҒДАЙЫНДА АТҚАРЫЛҒАН ЖҰМЫСТАР	34
10	Глушаченко С.Б., Агеева Е.А.	НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ПРАВОВОГО СОЗНАНИЯ В СОВРЕМЕННОЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	37
11	Нургазинов Б.К.	КОНСТИТУЦИОННО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ ГОСУДАРСТВЕННОЙ СЛУЖБЫ В РК	44
12	Ranych Nazar	„СЛУЖИТЬ ВСЕМУ НАРОДУ...“- ЧИНОВНИЦЫ, ЧИНОВНИКИ И СИСТЕМА ЮСТИЦИИ В НЕМЕЦКОМ ПРАВЕ	50
13	Nicolas Hayoz	CORE ASPECTS OF THE SWISS PUBLIC ADMINISTRATION: RULE OF LAW, EFFICIENCY, TRUST	60
14	Рябцева Е.В.	ФОРМИРОВАНИЕ АНТИКОРРУПЦИОННОГО ПРАВОСОЗНАНИЯ СУДЕЙ И РАБОТНИКОВ АППАРАТА СУДА: ОПЫТ РФ.	67

СЕКЦИОННЫЕ ДОКЛАДЫ

СЕКЦИЯ 1

КОНСТИТУЦИОННО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ УКРЕПЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ В СВЕТЕ МОДЕРНИЗАЦИИ ОБЩЕСТВЕННОГО СОЗНАНИЯ

15	Абдрасулов Е.Б.	ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПРАВОВАЯ КУЛЬТУРА В СИСТЕМЕ ПРАВОВОЙ КУЛЬТУРЫ ОБЩЕСТВА	71
16	Абдрасулова А.Е.	ПРАВОПРИМЕНИТЕЛЬНЫЙ ПРОЦЕСС В СИСТЕМЕ ЮРИДИЧЕСКОГО ПРОЦЕССА И МЕХАНИЗМЕ ПРАВОРЕАЛИЗАЦИИ	75
17	Абдрасулова Г.Э., Онланбекова Г.М.	ПРАВОВАЯ КУЛЬТУРА В СИСТЕМЕ ОБЩЕЙ КУЛЬТУРЫ И ЦИВИЛИЗАЦИИ	78
18	Агеева Е. А., Максина С.В.	ПРАВОСОЗНАНИЕ И ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	82
19	Адилмуратова Р.А.	ФОРМИРОВАНИЕ ПРАВОВОЙ КУЛЬТУРЫ ПЕРЕВОДЧИКА КАК УЧАСТНИКА СУДЕБНОГО ПРОЦЕССА	86
20	Аханова С.М.	ҚАЗАҚСТАН КОНСТИТУЦИЯСЫНДАҒЫ ТҮЛҒА МӘРТЕБЕСІ	91
21	Ахметов Е.Б.	ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ И ГОСУДАРСТВЕННОЙ СЛУЖБЫ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН	95
22	Ашигалиев Р.П.	"ОСНОВНЫЕ ПОЛОЖЕНИЯ НАУЧНОГО ИССЛЕДОВАНИЯ: СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ СИСТЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННО-АДМИНИСТРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН"	99
23	Бажай Хуандаг	ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА АДАМ ҚҰҚЫҚТАРЫ ЖӨНІНДЕГІ КОНСТИТУЦИЯЛЫҚ ПРИНЦИПТЕРДІХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТТАРҒА СӘЙКЕСТІРҮ ЖӘНЕ ӘЛЕМДІК ТӘЖІРІБЕ	106
24	Губайдуллин М.Г.	ЖЕТІ ЖАРҒЫ» ҚАЗАҚ ХАНДЫҒЫНЫҢ СОТ ӘДІЛЕТТІЛІГІНІҢ ТАРИХИ-ҚҰҚЫҚТЫҚ ЕСКЕРТКІШІ	112
25	Губайдуллин М.Г.	ДӘСТҮРЛІ ҚАЗАҚ ҚОҒАМЫНДАҒЫ ҚОҒАМДЫҚ САНА ЖӘНЕ ОНЫҢ ҰЖЫМДЫҚ, ЖЕКЕ ҚҰҚЫҚТЫҚ САНАЛАРҒА ӘСЕРІ	116
26	Жармаханбетова Б.А.	АЗАМАТТАРДЫҢ КОНСТИТУЦИЯЛЫҚ МІНДЕТТЕРІНІҢ ТҮРЛЕРІ ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ НОРМАТИВТІК МАЗМҰНЫ	120
27	Жадауова Ж.А.	О НЕКОТОРЫХ АСПЕКТАХ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖАЩИХ В УСЛОВИЯХ ПАНДЕМИИ	127
28	Женисов С.К.	СУДЬЯЛАРДЫҢ КӘСІБИ ҚҰҚЫҚТЫҚ МӘДЕНИЕТІ СОТ ТӨРЕЛІГІ САПАСЫНЫҢ КӨРСЕТКІШІ РЕТІНДЕ	131
29	Жумагулов Д.М.	СУЩНОСТЬ, ФУНКЦИИ И НОРМАТИВНО-ПРАВОВЫЕ РЕГУЛЯТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ	

		ПРАВОВОЙ КУЛЬТУРЫ ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖАЩИХ	135
30	Жумагулов М. И.	ПОВЫШЕНИЕ ПРАВОВОГО СОЗНАНИЯ НАСЕЛЕНИЯ И ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖАЩИХ В УСЛОВИЯХ ВВЕДЕНИЯ ЧРЕЗВЫЧАЙНОГО ПОЛОЖЕНИЯ	142
31	Ибрагимов Ж.И.	КОНСТИТУЦИЯ ҚҰҚЫҚТЫҚ МӘДЕНИЕТТІ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ НЕГІЗІ	146
32	Кайжакпарова А.Б.	К ВОПРОСУ О ФОРМИРОВАНИИ, РАЗВИТИИ И СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ ИНСТИТУТА МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН	150
33	Кусаинов А.А.	НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ МИГРАЦИИ МОЛОДЕЖИ	157
34	Кысыкова Г.Б.	К ВОПРОСУ О ПРАВОВЫХ ПРОБЕЛАХ РЕГЛАМЕНТИРОВАНИЯ ОБЩЕСТВЕННОГО КОНТРОЛЯ СФЕРЫ ГОСУДАРСТВЕННЫХ УСЛУГ	159
35	Қамал А.Қ., Сактаганова И.С.	ГОСУДАРСТВЕННО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ПЕНСИОННОЙ СИСТЕМЫ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ	164
36	Мырзатаев Н.Д.	БІЛІМ САЛАСЫН РЕТТЕУДЕГІ МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТШІЛЕРДІҢ КОНСТИТУЦИЯЛЫҚ ҚҰҚЫҚТЫҚ МӘСЕЛЕЛЕРІ МЕН ДАМУ ЖОЛДАРЫ	168
37	Нурмагамбетова С.Б.	ПРОБЛЕМЫ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ГОСУДАРСТВЕННОЙ СЛУЖБЫ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН	172
38	Сактаганова И.С.	ВЛИЯНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПРОГРАММЫ «ЦИФРОВОГО КАЗАХСТАНА» ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ АКИМОВ СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ	175
39	Темиржанова Л.А.	АКТ АМНИСТИИ: ЗАДАЧИ И ПЕРСПЕКТИВЫ	181
40	Толуханова Г.А.	ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПРАВОВАЯ КУЛЬТУРА В СИСТЕМЕ ПРАВОВОЙ КУЛЬТУРЫ ОБЩЕСТВА	184
41	Төлеубеков А. Т., Шаукентаев Ж.К.	СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ РАЗВИТИЯ УПРАВЛЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫМ РАЗВИТИЕМ ГОСУДАРСТВЕННОГО СЛУЖАЩЕГО	189

СЕКЦИЯ 2

ЧАСТНОПРАВОВЫЕ НАЧАЛА КОНСТИТУЦИИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

42	Т.М.Abaydeldinov, А.В. Zhumabayeva	QUESTIONS OF AN EMPLOYMENT CONTRACT IN KAZAKHSTAN AND THE EEU'S STATES.	194
43	Ахметжан Л.З.	КОНСТИТУЦИОННЫЕ ОСНОВЫ ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ ДЕМОКРАТИИ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН	200
44	Бердиярова Ж.С.	ҚҰҚЫҚТЫҚ МЕМЛЕКЕТТЕ КОНСТИТУЦИЯНЫҢ МӘНІ МЕН МАҢЫЗЫ	205
45	Галиакбарова Г.Г.	ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТІК БАСҚАРУДЫ ЦИФРЛАНДЫРУДЫҢ КЕЙБІР ҚҰҚЫҚТЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ	209
46	Джунисбекова Л.М.	ГАРМОНИЗАЦИЯ И УНИФИКАЦИЯ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА В ЕВРАЗИЙСКОМ ЭКОНОМИЧЕСКОМ СОЮЗЕ – ВЕЛЕНИЕ ВРЕМЕНИ	211
47	Жаркенова С.Б.	КОНСТИТУЦИОННЫЕ ГАРАНТИИ ТРУДОВЫХ ПРАВ ГРАЖДАН	216
48	Жумагулов Д.М.	ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ОГРАНИЧЕННЫХ ВЕЩНЫХ ПРАВ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН: СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ	221
49	Ихсанов Е.У.	КОНСТИТУЦИЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН – ОСНОВА ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ОТНОШЕНИЙ СОБСТВЕННОСТИ	226
50	Крецу В.А.	КОНСТИТУЦИОННЫЕ ЭЛЕМЕНТЫ ЗАКОННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ ГРАЖДАНСКОГО СУДОПРОИЗВОДСТВА В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА	229
51	Курбанова Д.К.	НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ СДЕЛОК С НЕДВИЖИМОСТЬЮ	234
52	Молдабеков Е.Б.	ВОПРОСЫ ЗАКОНОДАТЕЛЬНОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖАЩИХ	239
53	Мукашева А.А.	ПРОБЛЕМЫ ВЕЩНЫХ ПРАВ НА ЗЕМЛЮ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ КРИЗИСА ЗЕМЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН	243
54	Нургалиева Е.Н.	КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО РАБОТНИКОВ НА ЗАКОННУЮ ЗАБАСТОВКУ	248
55	Оспанова Б.А.	ЗАЩИТА ИНДИВИДУАЛЬНЫХ ТРУДОВЫХ ПРАВ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ.	253

СЕКЦИЯ 3

КОНСТИТУЦИЯ РК И АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ ОБЩЕУГОЛОВНОЙ ПРЕСТУПНОСТИ

56	Адилова Д.	ВИКТИМОЛОГИЧЕСКАЯ ПРОФИЛАКТИКА ПРАВОНАРУШЕНИЙ НАСИЛЬСТВЕННОГО ХАРАКТЕРА	257
----	------------	---	-----

57	Баймолдина С.М.	УГОЛОВНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ МЕДИЦИНСКИХ РАБОТНИКОВ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН	261
58	Балмагамбетов А.С.	ОБЕСПЕЧЕНИЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН- ОСНОВА НЕЗЫБЛЕМОСТИ КОНСТИТУЦИОННОГО СТРОЯ	266
59	Жакупов Б.А., Майлыбаева Н.Б., Исетова Ж.М., Сагандыкова А.А.	СУДЕБНОЕ ПРОИЗВОДСТВО И ДОСУДЕБНОЕ РАССЛЕДОВАНИЕ: НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ СООТНОШЕНИЯ ВИДОВ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	269
60	Исмагулова Д.М.	МОЛЕКУЛЯРНО-ГЕНЕТИЧЕСКАЯ ЭКСПЕРТИЗА ПРИ РАССЛЕДОВАНИИ ИЗНАСИЛОВАНИЙ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ	273
61	Капалбекова А.Е.	ПСИХОЛОГИЯ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ В МЕХАНИЗМЕ ПРЕСТУПНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	278
62	Каржаубаев С.С.	КОНСТИТУЦИОННЫЕ ПРИНЦИПЫ УГОЛОВНО- ПРАВОВОЙ ЗАЩИТЫ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ ОТ НАСИЛИЯ В СЕМЕЙНО-БЫТОВОЙ СФЕРЕ	283
63	Ким К.В.	КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО НА ПОЛУЧЕНИЕ КВАЛИФИЦИРОВАННОЙ ЮРИДИЧЕСКОЙ ПОМОЩИ	287
64	Мергембаева Н.Б.	УГОЛОВНО ПРОЦЕССУАЛЬНАЯ ПОЛИТИКА В СИСТЕМЕ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ ТЕРРОРИЗМУ И РЕЛИГИОЗНОМУ ЭКСТРЕМИЗМУ	291
65	Муратханова М.Б.	МЕМЛЕКЕТТІҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ, ӘЛЕУМЕТТІК ЖӘНЕ САЯСИ САЛАЛАРЫНДАҒЫ СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚ ҚЫЛМЫСТАРЫНЫҢ ДЕТЕРМИНАНТТАРЫ	296
66	Рақымбаева М.Қ., Муратханова М.Б.	АДАМДЫ ӨЗІН-ӨЗІ ӨЛТІРУГЕ ДЕЙІН ЖЕТКІЗУДІҢ АДАМ ӨЛТІРУДЕН АЙЫРМАШЫЛЫҒЫ	300
67	Рахметов С.М.	О НЕКОТОРЫХ ВОПРОСАХ УГОЛОВНОГО ПРАВА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН, РЕГУЛИРУЕМЫХ НОРМАМИ КОНСТИТУЦИИ	302
68	Сартаева Н.А. Нурлумбаева Л.Е.	ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО О ПРОФИЛАКТИКЕ ПРАВОНАРУШЕНИЙ В СЕМЕЙНО-БЫТОВОЙ СФЕРЕ: ОПЫТ СТРАН СОДРУЖЕСТВА НЕЗАВИСИМЫХ ГОСУДАРСТВ	306
69	Скаков А.Б.	О ТЕНДЕНЦИЯХ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ ИСПОЛНЕНИЯ НАКАЗАНИЙ ПО ПРОГРЕССИВНОЙ СИСТЕМЕ	314
70	Сматлаев Б.М.	РОЛЬ ОРГАНОВ ПРОКУРАТУРЫ В СТАНОВЛЕНИИ И УКРЕПЛЕНИИ КОНСТИТУЦИОННОГО СТРОЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН	322
71	Тұрсынбек А.А.	ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ КАК ОДИН ИЗ ОСНОВОПОЛАГАЮЩИХ ПРИНЦИПОВ КОНСТИТУЦИИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН В ЭПОХУ РАЗВИТИЯ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ	325

СЕКЦИЯ 4
КОНСТИТУЦИЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН И МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО

72	Абаева Х.А.	ПРОБЛЕМЫ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ КОСМИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ	329
73	Маммадов Р.Э.	КОНСТИТУЦИОННЫЕ ГАРАНТИИ ПРАВ МИГРАНТОВ КАЗАХСТАНА В КОНТЕКСТЕ МЕЖДУНАРОДНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА	333
74	Ойнарова А.А.	ФОРМИРОВАНИЕ ПРАВОВОЙ КУЛЬТУРЫ ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖАЩИХ В СТРАНАХ ЕВРАЗИЙСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОЮЗА	341
75	Панов С.К.	МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ ЗАЩИТЫ КОНСТИТУЦИОННЫХ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА НА ПРИМЕРЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН И СПЕЦИАЛЬНЫХ ПРОЦЕДУР ООН	344
76	Сарсембаев М.А.	25-ЛЕТИЕ КАЗАХСТАНСКОЙ КОНСТИТУЦИИ 1995 ГОДА, ПРАВОВАЯ КУЛЬТУРА И МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО	348
77	Сарсенова С.Н.	ЖАПОНИА МЫСАЛЫНДА МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТШІЛЕРДІ ДАЯРЛАУ ЖӘНЕ ЫНТАЛАНДЫРУ	356
78	Тлепина Ш.В.	ТЕНДЕНЦИИ И ЧЕРТЫ РАЗВИТИЯ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА В XX ВЕКЕ	359
79	Тлепина Ш.В.	ИСТОРИКО-ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ УТВЕРЖДЕНИЯ КОНСТИТУЦИОННОГО КОНТРОЛЯ В КАЗАХСТАНЕ	363
		РЕКОМЕНДАЦИИ УЧАСТНИКОВ МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНО- ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ	371

средствами защиты (маски, санитайзеры, спецкостюмы и перчатки для врачей и т.д.). Работа всех служб, аптек, больниц, санитарных постов, полиции на внешних и внутренних границах строилась на ходу, хаотично, с многочисленными инцидентами и конфликтами между гражданами и представителями власти. Встречались и факты коррупционных правонарушений.

Все эти недостатки в деятельности местных исполнительных органов необходимо проанализировать после пандемии и с учетом пройденных уроков сформировать четкие планы действий всех служб при возникновении любых ситуаций природного, техногенного и социального характера, а также в случае введения чрезвычайного положения.

По мнению авторов необходимо продумать простые и эффективные механизмы и формы оказания социальной помощи гражданам, оказавшимся без работы, не имеющим какие-то дополнительные доходы в таких случаях. К такой работе должны шире привлекаться не только волонтерские организации, но и другие сегменты гражданского общества.

В этом отношении конечной целью административной реформы должно стать не просто повышение эффективности государственного управления, но выявление ее способности решать адекватно и своевременно социальные запросы, снизить уровень административного произвола в отношении гражданского общества, и отказ от ведомственных интересов и бюрократической волокиты при принятии решений при оказании государственных услуг.

Таким образом, дальнейшее реформирование системы государственного управления в Казахстане должно идти в русле демократизации всей политической системы, децентрализации государственного управления, обеспечение независимого мониторинга качества оказания услуг, внедрения новых информационных инструментов, обеспечения ответственности и прозрачности принятия решений.

Библиография:

1. <https://strategy2050.kz/ru/news/kontseptsiya-slyshashchee-gosudarstvo-ot-slov-k-deystviyu/>
2. Закон Республики Казахстан от 21 мая 2013 года N 94-V «О персональных данных и их защите» Электронный ресурс//Адрес доступа: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1300000094> (дата выхода: 09.09.2020)
3. Закон Республики Казахстан от 23 января 2001 года № 148 «О местном государственном управлении и самоуправлении в Республике Казахстан» Электронный ресурс//Адрес доступа: http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z010000148_ (дата выхода: 23.08.2020)
4. Закон Республики Казахстан от 8 февраля 2003 года № 387 «О чрезвычайном положении» Электронный ресурс//Адрес доступа: http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z030000387_ (дата выхода: 07.09.2020)
5. Закон Республики Казахстан от 11 апреля 2014 года № 188-V ЗРК «О гражданской защите» Электронный ресурс//Адрес доступа: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1400000188> (дата выхода: 07.09.2020)

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА АДАМ ҚҰҚЫҚТАРЫ ЖӨНІНДЕГІ КОНСТИТУЦИЯЛЫҚ ПРИНЦИПТЕРДІ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТТАРҒА СӘЙКЕСТЕНДІРУ ЖӘНЕ ӘЛЕМДІК ТӘЖІРІБЕ

Бажай Хуандаг

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Мемлекет және құқық теориясы мен тарихы, конституциялық құқық кафедрасының PhD докторанты

e-mail: huandagbazhay@gmail.com

Нұр-Сұлтан, Қазақстан

Андатпа. Мақала шеңберінде Қазақстан мемлекетінің басты құндылықтары саналатын адам құқықтары мен бостандықтарына қатысты конституциялық қағидаттарды халықаралық стандарттарға сәйкестендіру жолындағы құқықтық реформалар жан-жақты баяндалған. Сондай-ақ, Қазақстанның «Қазақстан-2050» стратегиясы, «Нұрлы жол» инфрақұрылымдық бағдарламасы, Қазақстанның 2025 жылға дейінгі дамудың стратегиялық жоспары, «Цифрлық Қазақстан» сияқты бірқатар мемлекеттік бағдарламалары арқылы мемлекеттің ондаған жылдарға арналған стратегиялық мақсаттары мен алдағы дамудың негізгі бағыттары сөз болады. Осы

бағдарламаларды жасаудағы халықаралық және ұлттық тәуелсіз сарапшыларды тарта отырып, кең қоғамдық пікірсайыстар нәтижелері пайдаланылғандығы, нәтижесінде адам құқықтары жөніндегі конституциялық принциптердің әлемдік тәжірибелері ескеріліп халықаралық стандарттарға сәйкестендірудің алғы шарттары талданады. Адам құқықтары жөніндегі халықаралық тетіктермен, ұйымдармен ынтымақтастықты нығайтуда да Қазақстанның өзіндік ұстанымдары ашып көрсетіледі. Қазақстан Норвегия, Финландия, Швейцария, Германия, Катар, Ресей, Америка Құрама Штаттары және басқа да Біріккен Ұлттар Ұйымына мүше мемлекеттердің ұлттық құқық қорғау ұйымдарымен, қауымдастықтарымен ынтымақтастықты тұрақты жүзеге асырып келеді. Адам құқықтары жөніндегі уәкілдің бастамасы бойынша және БҰҰ Даму бағдарламасы, Адам құқықтары жөніндегі БҰҰ Жоғарғы Кеңес басқармасы, Еуропалық одақ өкілдігінің қолдауымен Қазақстан, Қырғызстан, Тәжікстан, Түркіменстан және Өзбекстан Омбудсмендерінің өзара іс-қимыл алаңы құрылды. Қазақстан конституциямызда белгіленген адам құқығы мен бостандығына қатысты принциптері әлемдік стандарттарға сай қуатты мемлекеттің тұғырын айқындауда алдыңғы қатарлы елдердің тәжірибелерін молынан пайдаланып келеді. Конституциясының әлеуетіне тоқтала келе, жалпыға ортақ демократиялық қағидаттарды нығайта түсу, адамдардың және азаматтардың құқығы мен бостандығына кепілдікті күшейту Қазақстан Республикасының алдында тұрған басты міндет екендігі ғылыми тұрғыдан тұжырымдалады.

Түйін сөздер: Қазақстан, Біріккен Ұлттар Ұйымы, адам құқықтары, бала құқықтары, конституциялық принцип, халықаралық стандарт, реформа, мемлекет, демократия, өркендеу, бейбітшілік, бостандық.

Қазақстан Республикасында адам құқықтары жөніндегі конституциялық принциптерді халықаралық стандарттарға сәйкестендіру және әлемдік тәжірибе тақырыбына тоқталғанда, «Адам құқықтары жөніндегі әмбебап кезеңдік шолудың» нәтижелеріне міндетті түрде назар аударуымыз қажет. Бүгінгі таңда әлем елдерімен терезесі тең отырып, адам құқығы мәселесін талқылауда өзіндік орны айқындалған Қазақстан адам құқықтары саласындағы міндеттемелердің орындалуын бағалаудың және оның сындарлылығы мен ашықтығын қамтамасыз етудің сыртқы құралы ретінде «Адам құқықтары жөніндегі әмбебап кезеңдік шолудың» маңыздылығы туралы позицияны берік ұстанып келеді. Себебі, ХХІ ғасыр адам құқықтары мен бостандықтарын бірінші орынға шығарып, оған әлемдік деңгейде назар аудартуымен ерекшеленеді. Әрбір демократиялық мемлекет адам құқықтары мен бостандықтарын құрметтеуге, оларды қамтамасыз етуге және адам құқығы қағидаттарын қатаң сақтауға міндеттенеді. Адам құқықтары жөніндегі әмбебап кезеңдік шолуға қатысудың тиімділігі үздік халықаралық стандарттар және Біріккен Ұлттар Ұйымына (БҰҰ) мүше мемлекеттердің озық тәжірибелері ескеріле отырып, нақты заңнамалық және тәжірибелік шаралармен қамтамасыз етіп отыруға мүмкіндіктер тудырады.

Бұл тұрғыда, Қазақстанда соңғы жылдары бірқатар негізге алынатын мемлекеттік бағдарламалар арқылы мемлекеттің ондаған жылдарға арналған стратегиялық мақсаттары мен алдағы дамудың негізгі бағыттары айқындалды. Олар: «Қазақстан-2050» стратегиясы [1], «Нұрлы жол» инфрақұрылымдық бағдарламасы [2], Қазақстанның 2025 жылға дейінгі дамудың стратегиялық жоспары [3], «Цифрлық Қазақстан» бағдарламасы [4]. Мәселен, осы аталған бағдарламаларды жасауда халықаралық және ұлттық тәуелсіз сарапшыларды тарта отырып, солардың арқасында кең қоғамдық пікірсайыстар нәтижелері пайдаланылды. Еліміздің Конституциясына 2017 жылы жасалған реформа нәтижесінде Президенттің өкілеттіктерін беруге байланысты Парламент пен Үкіметтің азаматтар алдындағы рөлі мен жауапкершілігі күшейтілуі қоғамдық маңызы бар мәселелер бойынша азаматтық қоғамның пікірін білдіру және ескеру мақсатында орталық және жергілікті атқарушы органдар жанынан қоғамдық кеңестер құру арқылы халық пен Үкімет арасындағы «кері байланыс» тетігі қалыптастырылғаны белгілі. Елдің ұлттық қауіпсіздігі және қорғаныс қабілеті саласындағы мемлекеттік саясаттың негізгі бағыттарын қарау жөніндегі Қауіпсіздік Кеңесінің рөлі мен міндеттері заң деңгейінде күшейтілді [5].

2019 жылдың бірінші жартысында Қазақстанда биліктің бейбіт және ашық транзиті өтті. Н.Ә.Назарбаевтың өз өкілеттігін мерзімінен бұрын тоқтатуына байланысты, 2019 жылғы 9 маусымда Қазақстан Республикасы Президентінің сайлауы мерзімінен бұрын өткен болатын. Нәтижесінде жаңадан сайланған Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев өзінің Қазақстан халқына алғашқы Жолдауында Үкіметке азаматтардың сынына, сындарлы ұсыныстарына уақытында назар аудару мақсатында «Халық үніне құлақ салатын мемлекет» тұжырымдамасына тез арада көшу, халықпен және бизнеспен тиімді

коммуникацияны орнату бойынша тапсырма берді [6]. Сол сияқты, 2018 жылы жергілікті өкілді органдар депутаттарын сайлаудың пропорционалды жүйесін енгізуді қоса алғанда, саяси бәсекелестікті, көппартиялылықты және пікірлер плюрализмін дамытуға бағытталған сайлау және жергілікті өзін-өзі басқару туралы заңдарға түзетулер қабылдады [7].

Қазақстан Республикасы Президенті 2019 жылдың күзінде зорлық-зомбылық, адам саудасы және жеке тұлғаға, әсіресе, балаларға қарсы қылмыстар үшін жазаны қатаңдату, сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес, нормативтік құқықтық актілер жобаларының сыбайлас жемқорлыққа қарсы сараптамасын қайтару, әкімшілік полицияны реформалау, сот дауларында мемлекеттік органдарға қарсы азаматтар мен бизнес үшін тең жағдайларды қамтамасыз ету мақсатында әкімшілік әділетті енгізу, азаматтық қоғамды дамытудың және орталық және жергілікті мемлекеттік органдар жанындағы қоғамдық кеңестердің мандатын күшейтудің, сондай-ақ митингілер туралы заңнаманы жетілдірудің жаңа тұжырымдамасын қабылдау жөнінде Парламент пен Үкіметтің экономикалық, әлеуметтік сипаттағы заңнамалық пен практикалық шаралар қабылдауын көздейтін Жалпы ұлттық жоспар қабылдады. Адамдар мен азаматтардың құқықтарын қорғауды жетілдіру мақсатында құқық қорғау және сот жүйесін реформалау мәселесінде Жоғарғы Сот сот шешімдерінің сапасын жақсарту, судьялардың біліктілігін арттыру, сот практикасының бір үлгіде болуын қамтамасыз ету, сот ісін жүргізуге және сот шешімдерінің орындалуын бақылауға цифрландыру енгізу бойынша көптеген шаралар қабылдады. Нәтижесінде дүниежүзілік Банктің «Doing Business» рейтингінде Қазақстан сот ісін жүргізу сапасының индексі бойынша әлемнің 190 елі арасында бірінші ондыққа кірді [8]. Қазақстан 2030 жылға дейін тұрақты даму саласында білім беру, кәсіпкерлікті дамыту, көрсетілетін қаржы қызметтеріне және қаражатына қол жетімділікті қалыптастыру, кедейлік тауқыметін төмендету және сот жүйесін жаңғырту шеңберінде біршама жетістіктерді бағындырды. 2016 жылдан бастап Премьер-Министр орынбасарының басшылығымен Үйлестіру кеңесі тарапынан Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығының іске асырылуын бақылаудың тұрақты тетігі жұмыс істеп келеді. Оның құрамына Үкіметтік емес Ұйымның, Біріккен Ұлттар Ұйымы өкілдігінің, мемлекеттік органдардың және басқа да халықаралық ұйымдардың өкілдері кіреді. Үйлестіру кеңесі «Адамдар» (People), «Әлем» (Planet), «Өркендеу» (Prosperity), «Бейбітшілік» (Peace), «Серіктестік» (Partnership) сияқты бес ведомствоаралық жұмыс тобынан тұрады. Қазақстан Республикасы терроризмге қарсы күреске бейімділігін сақтай отырып, терроризмнен еркін бейбітшілікке қол жеткізу үшін мінез құқық кодексін қабылдау жөніндегі бастаманы қолдағаны үшін мүше мемлекеттер мен БҰҰ Қауіпсіздік кеңесіне оң бағасын берді. Қазақстан осы бағыттағы саясатты жалғастыра отырып, «Жусан» гуманитарлық операциясы шеңберінде Сирияға өтіп кеткен Қазақстандық әйелдер мен балаларды қайтару үшін нәтижелі шаралар қабылдады [9].

Мемлекеттің басты құндылықтары адам, адамның өмірі, құқықтары және бостандықтары болып табылатыны туралы конституциялық қағидатты берік ұстана отырып, заң шығару процесінде Парламент пен Үкіметтің қарауына енгізу мен әзірлеудің міндетті шарты заң жобасының тұжырымдамаларында халықаралық практика мен қабылданған міндеттемелерді ашып көрсету, сондай-ақ аталмыш жобаларды қоғамдық кеңестермен және үкіметтік емес ұйымдармен ашық талқылау болып саналады. Осы мәселелерді негізге ала отырып, мемлекет басшысы Ұлттық қоғамдық сенім кеңесін құрды [10]. Оның басты мақсаты - барлық секторларда адам құқықтарын көтермелеу, қорғау, сондай-ақ өзекті мемлекеттік міндеттерді талқылауда азаматтық қоғамды атсалысуға тартуды көздеген. Ұлттық қоғамдық сенім кеңесі құрамына танымал құқық қорғаушылар, экономистер және басқа да тәуелсіз сарапшылар, сондай-ақ Адам құқығы жөніндегі уәкіл мен Бала құқықтары жөніндегі уәкіл кірді. Адам құқығы жөніндегі уәкілдің конституциялық мәртебесін бекітумен қатар, «Бала құқықтары жөніндегі уәкіл» институты енгізілді. Үкімет осы институттарды нығайту саясатын жалғастырып келеді. Осы тұрғыда үкіметтік емес секторды тәуелсіз мониторингтеуге тарта отырып, «Омбудсман+» моделі бойынша азаптаудың алдын алудың ұлттық алдын алу тетігін қалыптастырғандығы. Сондай-ақ, Адам құқықтары жөніндегі уәкілдің ұстанымдарын ескере

отырып, мүмкіндігі шектеулі адамдардың, әсіресе балалардың құқықтарын қорғау, көтермелеу мақсатында 2015 жылдың ақпанында Қазақстан Мүгедектер құқықтары туралы конвенцияны ратификациялады [11]. Бүгінгі таңда экономикалық, әлеуметтік және мәдени құқықтар туралы халықаралық пактіге Факультативтік хаттаманы ратификациялау жүргізілуде. БҰҰ өкілдігімен бірлесіп, ұлттық құқық қорғау тетіктерін жетілдіре отырып, адам құқықтары саласында қабылданған міндеттемелерді тиімді іске асыру жөніндегі жоба жүзеге асырылды. Жоба ауқымында Адам құқықтары жөніндегі БҰҰ Жоғары Комиссары басқармасы жаһандық индикаторлары негізінде алты ұлттық индикатор әзірледі. Олар : 1) азаптауларға және басқа да қатыгез, адамгершілікке жатпайтын немесе ар-намысты қорлайтын іс-әрекеттер мен жазалау түрлеріне ұшырамау құқығы; 2) өз елін басқаруға қатысу құқығы; 3) білім алу құқығы; 4) жеткілікті тұрғын үй құқығы; 5) әділ сот талқылау құқығы; 6) әйелдерге қатысты зорлық-зомбылық проблемасы. Аталған индикаторлар адам құқықтарын қорғау және көтермелеу ахуалын ұлттық бағалауға енгізілетін болады.

Қазақстан Республикасының заңдары алдында бірінші кезекте, адам құқықтары саласындағы халықаралық шарттар ратификациялануға тиіс және басымдыққа ие. Оларда адам құқықтарын қорғау және көтермелеудің негізгі қағидаттары мен нормалары белгіленгенін ескере отырып, нақты халықаралық шарттарға қатысты қабылданған міндеттемелердің сақталуын бақылаудың нақты ұлттық тетігін енгізу мақсатын ұстанады. Осының нәтижесінде 2017 жылы Қазақстан Республикасының Конституциясының 4-бабына әрекет алу шарттары заңнамада айқындалатыны туралы түзету енгізілген болатын [12]. Азаматтардың құқықтары мен бостандықтары және міндеттеріне қатысты нормативтік құқықтық актілерді қолдану үшін міндетті шарт аталған нормативтік құқықтық актілерді ресми жариялау болып табылады. Осындай актілерді ресми жариялау Қазақстан Республикасы заңнамасы тұтастығының үш қағидатының бірі ретінде бекітілген. Адам құқықтарын әртүрлі салаларда қорғау жөніндегі күш-жігердің дәйектілігін, сондай-ақ, мемлекеттік және үкіметтік емес сектордың тұрақты келісімін қамтамасыз ету мақсатында кеңесші органдар қызмет жасауда. Олардың ішінде – Адам құқықтары жөніндегі комиссия [13] және Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы Әйелдер істері және отбасылық-демографиялық саясат жөніндегі ұлттық комиссияны [14] атауға болады.

Адам құқықтары жөніндегі халықаралық ұйымдармен және тетіктермен ынтымақтастықты нығайтуда да Қазақстанның өзіндік ұстанымдары айқындалған. Мәселен, Қазақстан Норвегия, Финландия, Швейцария, Германия, Украина, Словения, Катар, Қырғызстан, Ресей, Тәжікстан, Өзбекстан, Америка Құрама Штаттары және басқа да Біріккен Ұлттар Ұйымына мүше мемлекеттердің ұлттық құқық қорғау ұйымдарымен, қауымдастықтарымен ынтымақтастықты тұрақты жүзеге асырып келеді. БҰҰ, БҰҰ Адам Құқықтары жөніндегі Кеңесі [15], Адам құқықтары жөніндегі БҰҰ Жоғарғы Комиссары басқармасы [16], БҰҰ Даму бағдарламасы [17], Еуропадағы Қауіпсіздік және ынтымақтастық ұйымы [18], БҰҰ Балалар қоры [19], БҰҰ Тұрғын халық саласындағы қоры [20], Демократиялық институттар және адам құқықтары жөніндегі бюро [21], Еуропалық одақ [22], Penal Reform International [23], Ұлттық құқық қорғау мекемелерінің Азия-Тынық мұхит форумы [24], Ислам ынтымақтастық ұйым [25], Human Rights Watch, Amnesty International [26], Freedom House [27], Норвегиялық Хельсинки комитеті [28], Осло Бейбітшілік және адам құқықтары орталығы [29], Америка Құрама Штаты халықаралық және діни еркіндік жөніндегі комиссиясымен [30] жобалық серіктестік біршама күшейтілді. Қазақстан Біріккен Ұлттар Ұйымының шарттық органдарымен белсенді ынтымақтастыққа айтарлықтай қол жеткізген [31]. Бұл тұрғыда мемлекетіміз тарапынан біршама Ұлттық баяндамалар қорғалды: Азаптауларға және басқа да қатыгез, адамгершілікке жатпайтын немесе ар-намысты қорлайтын іс-әрекеттер мен жазалау түрлеріне қарсы конвенция бойынша үшінші баяндама, 2014 ж; Бала құқықтары бойынша төртінші баяндама, 2015 ж; күштеп жоқ қылып жіберу бойынша бірінші баяндама және Азаматтық және саяси құқықтар туралы халықаралық пакт бойынша екінші баяндама, 2016 ж; Біріккен Ұлттар Ұйымының мүгедектер құқықтары жөніндегі комитетінде бірінші баяндама, 2017 ж; Біріккен Ұлттар Ұйымының Азаптауларға

және басқа да қатыгез, адамгершілікке жатпайтын немесе ар-намысты қорлайтын іс-әрекеттер мен жазалау түрлеріне қарсы конвенция бойынша төртінші баяндама және Әйелдерге қатысты кемсітушілікті жою жөніндегі комитетке бесінші баяндама, 2018 ж; Экономикалық, әлеуметтік және мәдени құқықтар туралы халықаралық пакт бойынша екінші баяндама және Нәсілдік кемсітушіліктің барлық нысандарын жою туралы конвенция бойынша сегізінші-тоғызыншы баяндама, 2019 ж. Біріккен Ұлттар Ұйымына 2009 жылы жіберілген ашық шақыру шеңберінде Қазақстанға 15-тен астам арнайы рәсімдер жасалды: діни немесе сенім бостандығы бойынша, 2014 ж; құлдықтың қазіргі заманғы нысандары туралы мәселе бойынша, 2014 ж; адам құқықтары үшін қауіпті заттар мен қалдықтарды экологиялық негізделген реттеу және жою салдары туралы мәселе бойынша, 2015 ж; бейбіт жиналыстар бостандығына құқық туралы мәселе бойынша, 2015 ж; мүгедектер құқықтары бойынша, 2017 ж; терроризмге қарсы күрес жағдайында адам құқықтарын көтермелеу және қорғау мәселелері бойынша, 2019 ж. және т.б.

Қазақстан Республикасы азаптауларға және зорлық-зомбылыққа, әсіресе, әйелдер мен балаларға қарсы мүлдем төзбеушілік саясатын берік ұстанады. Нәтижесінде осы санаттағы қылмыстар үшін жазаны қатаңдату, олардың алдын алу және профилактикасы бойынша заңнамалық түзетулер қабылдануда. Осы тұрғыда азаптауларға қарсы, ұлттық алдын алу тетігі конвенциясына II факультативтік хаттама бойынша міндеттемелерді орындай отырып, Парламент Адам құқықтары жөніндегі уәкіл мандаты мен азаматтық секторды біршама кеңейтті.

2017 жылғы 10 наурыздағы Қазақстан Республикасының Конституциясына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы Қазақстан Республикасының Заңы негізінде мемлекет басшысының бастамасы бойынша Адам құқықтары жөніндегі уәкілді сайлау жөніндегі өкілеттік Парламент Сенатына берілді [5]. Бүгінгі таңда азаматтардың және Үкіметтік емес ұйымдардың адам құқықтарын бұзу туралы хабарламалары бойынша талдау функцияларын күшейту, қолданыстағы заңдарды мониторингтеу мақсатында Адам құқықтары жөніндегі уәкіл жанынан үкіметтік емес сектордың өкілдері мен ғалымдардан сараптамалық кеңес құрылып жұмыс істеуде. Адам құқықтары жөніндегі уәкілдің бастамасы бойынша және БҰҰ Даму бағдарламасы, Адам құқықтары жөніндегі БҰҰ Жоғарғы Кеңес басқармасы, Еуропалық одақ өкілдігінің қолдауымен Қазақстан, Қырғызстан, Тәжікстан, Түркіменстан және Өзбекстан Омбудсмендерінің өзара іс-қимыл алаңы құрылды. Қазіргі уақытта Бала құқықтары жөніндегі уәкіл Президентке және Үкіметке осы институтты нығайту жөнінде ұсыныстар енгізді. Адам құқықтары жөніндегі уәкіл және Бала құқықтары жөніндегі уәкіл мандатын Париж қағидаттарына сәйкестендіру бойынша жұмыстар өз жалғасын табауда.

Бүгінгі таңда Конституциямызда белгіленген адам құқығы мен бостандығы, саяси және әлеуметтік-экономикалық құрылым принциптері әлемдік стандарттарға сай қуатты мемлекеттің тұғырын айқындауда. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев Ата Заңымыздың әлеуетіне тоқтала келе, жалпыға ортақ демократиялық қағидаттарды нығайта түсу, адамдардың және азаматтардың құқығы мен бостандығына кепілдікті күшейту еліміздің алдында тұрған басты міндет екендігіне баса назар аударып отыр. Қазақстан Республикасы үшін - адам құқықтары жөніндегі конституциялық принциптерді халықаралық стандарттарға сәйкестендіруде өткенді ескере отырып, бүгінгі мүмкіндікті толық пайдаланып, болашақты бағдарлай отырып әлемдік тәжірибе алмасуды үздіксіз жетілдіріп отыруы құқық үстемдігінің кепілі болмақ.

Қолданылған қайнар көздер:

[1] «Қазақстан-2050» Стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты Қазақстан Республикасының Президенті - Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы, Астана қ., 2012 жылғы 14 желтоқсан. <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/K1200002050>

[2] Инфрақұрылымды дамытудың 2015 – 2019 жылдарға арналған «Нұрлы жол» мемлекеттік бағдарламасын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2018 жылғы 30 шілдедегі № 470 қаулысы. <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1800000470#z9>

- [3] Қазақстан Республикасы Президентінің 2018 жылғы 15 ақпандағы № 636 Жарлығымен бекітілген «Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспары» <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/U1800000636>
- [4] Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2017 жылғы 12 желтоқсандағы № 827 қаулысымен бекітілген «Цифрлық Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасы <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1700000827>
- [5] Қазақстан Республикасының Конституциясына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы Қазақстан Республикасының Заңы 2017 жылғы 10 наурыздағы № 51-VI ҚРЗ. <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1700000051#3>
- [6] Сындарлы қоғамдық диалог - Қазақстанның тұрақтылығы мен өркендеуінің негізі Мемлекет Басшысының 2019 жылғы 2 қыркүйектегі Қазақстан халқына Жолдауы. <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/K1900002019>
- [7] Қазақстан Республикасының кейбір конституциялық заңдарына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы Қазақстан Республикасының Конституциялық заңы 2018 жылғы 29 маусымдағы № 162-VI ҚРЗ. <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1800000162#z4>
- [8] Doing business-2018: бизнес по-казахски <https://russian.doingbusiness.org/ru/data/exploreconomies/kazakhstan>
- [9] «Жусан» арнайы операциясының тәжірибесі. <https://www.gov.kz/memleket/entities/antiterrostitcheskiy-centr/press/news/details/opyt-specoperacii-zhusan?lang=kk>
- [10] Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы Ұлттық қоғамдық сенім кеңесін құру туралы Қазақстан Республикасы Президентінің 2019 жылғы 12 маусымдағы № 3 Жарлығы. <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/U190000003U>
- [11] Мүгедектердің құқықтары туралы конвенцияны ратификациялау туралы Қазақстан Республикасының Заңы 2015 жылғы 20 ақпандағы № 288-V ҚРЗ. <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1500000288#z121>
- [12] Қазақстан Республикасының Конституциясына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы Қазақстан Республикасының Заңы 2017 жылғы 10 наурыздағы № 51-VI ҚРЗ. <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1700000051#z3>
- [13] Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы Адам құқықтары жөніндегі комиссия туралы Қазақстан Республикасы Президентінің 2003 жылғы 19 наурыздағы N 1042 Жарлығы. http://adilet.zan.kz/kaz/docs/U030001042_#z19
- [14] Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы Әйелдер істері және отбасылық-демографиялық саясат жөніндегі ұлттық комиссия туралы Қазақстан Республикасы Президентінің 2006 жылғы 1 ақпандағы N 56 Жарлығы. http://adilet.zan.kz/kaz/docs/U0600000056_#z0
- [15] United Nations Human Rights Council https://en.wikipedia.org/wiki/United_Nations_Human_Rights_Council
- [16] Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights https://en.wikipedia.org/wiki/Office_of_the_United_Nations_High_Commissioner_for_Human_Rights
- [17] United Nations Development Programme https://en.wikipedia.org/wiki/United_Nations_Development_Programme
- [18] Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE) https://en.wikipedia.org/wiki/Organization_for_Security_and_Co-operation_in_Europe#:~:text=The%20Organization%20for%20Security%20and,the%20press%2C%20and%20fair%20elections.
- [19] United Nations Children's Fund UNICEF <https://en.wikipedia.org/wiki/UNICEF>
- [20] United Nations Population Fund (UNFPA) https://en.wikipedia.org/wiki/United_Nations_Population_Fund
- [21] Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) <https://www.osce.org/odihr>
- [22] European Union (EU) https://en.wikipedia.org/wiki/European_Union
- [23] Penal Reform International <https://www.penalreform.org/>
- [24] Asia Pacific Forum of NHRIs (APF) <https://www.forum-asia.org/?issues=asia-pacific-forum-of-nhris-apf>
- [25] Organisation of Islamic Cooperation (OIC) <https://www.oic-oci.org/home/?lan=en>
- [26] Human Rights Watch https://en.wikipedia.org/wiki/Human_Rights_Watch#Comparison_with_Amnesty_International
- [27] Freedom House https://ru.wikipedia.org/wiki/Freedom_House
- [28] Norwegian Helsinki Committee https://en.wikipedia.org/wiki/Norwegian_Helsinki_Committee
- [29] Oslo Center for Peace and Human Rights <https://www.givemn.org/organization/Oslo-Center-For-Peace-And-Human-Rights-Us-Foundation>
- [30] United States Commission on International Religious Freedom (USCIRF) https://en.wikipedia.org/wiki/United_States_Commission_on_International_Religious_Freedom
- [31] Kazakhstan and UN Treaty Bodies <https://www.ohchr.org/EN/countries/ENACARegion/Pages/KZIndex.aspx>